

Ella Miller

RANSKAN KELTALIIVILIIKKEEN JA KESTÄVYYDEN REPRESENTAATIO MEDIASSA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Ella Miller: Ranskan keltaliiviliikkeen ja kestävyiden representaatiot mediassa

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Tammikuu 2020

Ranskan keltaliiviliike on vuoden 2018 syksyllä järjestäytynyt protestiliike, joka alun perin nousi uutisotsikoihin mobilisoiduttuaan vastustamaan Ranskan hallinnon esittämiä korotuksia polttoaineveroon. Tässä tutkielmassa tarkastellaan Helsingin Sanomien selontekoja keltaliiviliikkeestä. Aineisto koostuu 37:stä Helsingin Sanomien artikkelista, joita tarkastellaan diskurssianalyttisesti. Tutkimuskysymyksenäni on ensiksi se, miten keltaliivit representoidaan Helsingin Sanomissa. Toiseksi tarkastelen myös sitä, millaisia kestävään kehitykseen liittyviä selontekoja aineistosta löytyy ja miten ne suhteutuvat Ranskan keltaliiviliikkeen protesteihin. Keltaliiviliikkeestä muodostettujen representaatioiden rinnalla analysoin kestävyiden eri tavoitteita sekä näihin tavoitteisiin tähtääviä politiikkakeinoja.

Kestävä kehitys on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana keskeiseksi poliittiseksi tavoitteeksi, mutta sen merkitykset ja eri osa-alueiden keskinäiset suhteet jäävät yhä usein suhteellisen häilyviksi. Kestävää kehitystä onkin sen selkeyttämiseksi tyypillisimmin jaoteltu kolmeen osa-alueeseen, jotka käsittävät kestävyiden ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisen ulottuvuuden. Vahvan kestävyiden periaatteen mukaisesti nämä ulottuvuudet ovat myös toisistaan keskinäisriippuvaisia. Aineistosta etsin diskursseja, jotka ovat rinnastettavissa kestävyiden ulottuvuuksiin.

Aineistosta nousi keskeisesti neljä teemaa. Ensimmäisessä teemassa käsitellään ympäristöön ja ekologiseen kestävyteen rinnastettavia selontekoja. Toisessa teemassa analysoidaan puolestaan toimeentuloon liittyviä selontekoja, jotka ovat rinnastettavissa sosiaalisen kestävyiden kysymyksiin. Kolmas teema käsittelee taloutta koskevia selontekoja, joita yhdistän kestävyiden taloudelliseen ulottuvuuteen. Neljännessä teemassa keskeiseksi kysymykseksi nousee poliittinen epäluottamus, jota käsitellään demokratian ja kestävyiden välisen suhteen kautta.

Keskeisenä päätelmänä tutkielman tulosten perusteella voi esittää, että kestävystransitioon liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi vaaditaan vielä nykyistä enemmän kestävyiden osa-alueiden verkottuvaa tarkastelua, jossa huomioidaan näiden eri ulottuvuuksien toisiinsa ulottuvat suhteet. Kestävyiden standardeihin pyrkiminen voi myös vaatia uusia poliittisen legitimaation keinoja, joiden voidaan arvioida muuttavan myös demokratiaa.

Avainsanat: Kestävyys, demokratia, diskurssianalyysi, keltaliiviliike

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1.	Johdanto.....	1
2.	Kestävyyden viitekehys	3
2.1.	Ekologinen kestävyys.....	5
2.2.	Taloudellinen kestävyys	7
2.3.	Sosiaalinen kestävyys.....	8
2.4.	Muuttuva, kestävä demokratia?	10
3.	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	12
3.1.	Diskurssianalyysi	13
4.	Keltaliiviliikkeen protesteja jäsentävät teemat.....	14
4.1.	Ympäristödiskurssit.....	17
4.2.	Toimeentulodiskurssit	20
4.3.	Talousdiskurssit	21
4.4.	Poliittinen epäluottamus	23
5.	Johtopäätökset	26
	Lähteet.....	29
	Liitteet: Aineisto	31

1. Johdanto

Kestävä kehitys on viimeisten vuosikymmenten aikana legitimoitunut yhteiskunnallisesti merkittäväksi diskurssiksi, prosessiksi ja tavoitteeksi. Kestävyyden tavoitteiden seuraamiseksi onkin kehitetty moninaisia mittareita, ja toimijoita pyritään ohjaamaan kohti kestävyyden tavoitteita erilaisin säädöksin. Keskustelu kestävästä kulutuksesta merkityksestä esimerkiksi ilmastonmuutoksen ehkäisyssä on käynyt kiivaana. Ympäristöpoliittisessa retoriikassa erityisesti kuluttajan rooli onkin 90-luvulta alkaen korostunut, ja ideaalisten kuluttajien katsotaankin rationaalisina toimijoina pitävän käsissään avaimia erilaisten ympäristökysymysten ratkaisuun (Valkonen, 2010, 143 – 144). Kuitenkin kuluttajien valintoihin voidaan esimerkiksi valtion toimesta vaikuttaa erilaisin ohjauskeinoin, kuten verotuksen kautta, ja kansainvälisin sopimuksin voidaan myös edellyttää poliittista ohjausta niin paikallisella, kansallisella kuin globaalillakin tasolla.

Vaikka monet kestävästä kehityksestä tavoitteet on laajalti tunnustettu yhteisesti hyödyllisiksi erityisesti pitkällä aikavälillä, voi siitä huolimatta kestäväyyden kannustava poliittinen interventio aiheuttaa laajaakin vastustusta, toisinaan myös estäen näiden tavoitteiden toteutumisen. Diskurssit ovat keskeisessä roolissa määrittämässä tulkintoja sekä asenteita esimerkiksi eri ilmiöiden suhteen (Dryzek 1997, 10). Siksi keskeistä on tarkastella sitä, kuinka esimerkiksi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja ilmiöitä diskursiivisesti kehystetään, eli millaisia käsityksiä niistä voidaan sanallisesti luoda. Tutkielmani tavoitteena onkin tarkastella näitä seikkoja, keskittyen erityisesti siihen, millä tavoin Ranskan keltaisten liivien liikettä protesteineen on käsitelty kotimaisessa mediassa. Aineistoni kautta käsitelen myös niitä tekijöitä, jotka voivat asettua kestäväyyden kannustavien politiikkatoimien esteeksi sekä kestäväyyden eri ulottuvuuksien toisinaan ristiriitaistakin suhdetta toisiinsa.

Ranskan keltaliivit on vuoden 2018 syksyllä järjestäytynyt protestiliike, joka mobilisoitui alun perin vastustamaan Ranskan hallinnon esittämiä polttoaineisiin kohdistuvia veronkorotuksia. Liike on keskittynyt myös artikuloimaan Ranskan tuloeroja ja niihin liittyvää eriarvoisuutta. Alun perin kiinnostukseni aiheeseen herätti keltaliiviliikkeen protestien lähtökohta, jossa kaksi eriävää näkökulmaa kohtasivat: yhtäältä Ranskan hallinnon

pyrkimys kohti ekologisen kestävyuden standardeja, toisaalta keltaliiviliikkeen vaatimus toimeentulon tasa-arvoistamisesta. Aineistossa tämä ilmeni keltaliiviliikkeen protesteina kohdistuen polttoaineveron korotuksiin sekä Ranskan hallinnon vastauksina näihin protesteihin. Myöhemmin Ranskan presidentti Macron veti polttoaineveroon kohdistuvat korotukset takaisin. Keltaliiviliikkeen protestit keskittyivät argumentoimaan yhä suuremmin toimeentulon eriarvoisuutta, vaatimusten koskiessa esimerkiksi korotuksia minimipalkkoihin tai eläke-etuuksien parannuksia. Kaikkiaan polttoaineveroon kytkeytyvät kysymykset jäävätkin suhteellisen pieneksi segmentiksi suhteessa muihin aineistossa käsiteltyihin teemoihin, mikä herätti pohdintaa siitä, millä perusteella liike jatkoi protestejaan vielä saatuaan alkuperäisen vaatimuksensa läpi, ja mikä tätä suhteellisen monimuotoista liikettä motiiveineen ylipäättään yhdistää.

Koska aluksi olin tutkielma-aiheeni suhteen kiinnostunut niistä politiikkakeinoista, joilla esimerkiksi kulutusta ohjataan ekologisesti kestävämmäksi, päädyin tarkastelemaan keltaisten liivien liikettä laajemmin kestävyuden viitekehysten kautta. Tarkastelutapani ei siten rakennu pelkästään ekologisen kestävyuden varaan, vaan avaan myös laajemman näkökulman kestävään kehitykseen, jota täsmennän tarkemmin seuraavassa luvussa. Keltaliiviliikkeen moninaisia ja muuttuvia vaatimuksia jäsenänkin esimerkiksi taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden kautta, joiden yhtä lailla voi tulkita ilmenevän keltaliivien protesteihin liittyvissä uutisdiskursseissa.

Kaikkiaan siis tutkielmassani käsittelen näiden kestävyuden ulottuvuuksien keskinäistä dynamiikkaa keltaliiviliikettä koskevien mediadiskurssien kautta. Tarkastelenkin, mitä keltaliiviliikkeeseen kohdistuvat diskurssit kertovat kestävyuden ulottuvuuksista ja näiden suhteesta poliittiseen päätöksentekoon. Aihepiiriä rajaudun tarkastelemaan keltaliiviliikettä ja Ranskan hallituksen toimia käsittelevien Helsingin Sanomien uutisdiskurssien kautta, teemoitellen aineistoa kestävyuden osa-alueiden viitoittamalla tavalla. Kaikkiaan tehtävänäni on siis tarkastella, kuinka Ranskan keltaliiviliikettä ja kestävyyttä representoidaan Helsingin Sanomien uutisoinnissa. Seuraavassa luvussa käsitteellistän kestävyuden viitekehystä tarkemmin.

2. Kestävyyden viitekehys

Kestävä kehitys nousi ensimmäistä kertaa osaksi tutkimusta, politiikkaa ja yhteiskunnallista keskustelua YK:n Brundtlandin komission raportin myötä vuonna 1987. Tuolloin kestävyyttä määriteltiin kehityksenä, joka *”tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”* (Kautto & Metso 2008, 414). Brundtlandin raportin kestävä kehityksen määritelmään on sittemmin kohdistunut kritiikkiä, ja sen on esimerkiksi huomautettu olevan liian abstrakti sovellettavaksi käytäntöön (Lélé 1991, 607 – 621). Määrittelyn ongelmat liittyvät esimerkiksi jo siihen, mitä käytännössä tarkoitetaan tällä raportissa esitetyllä tulevien sukupolvien mahdollisuudella tyydyttää tarpeensa tai miten näitä tarpeita yleensä määritellään (Kautto & Metso 2008, 414). Kestävyyden käsitteellistäminen onkin ottanut raportin jälkeen pitkiä askelia.

Ensimmäinen käsitteellistämisen keino liittyy kestävyiden käyttöyhteyksiin. Kestävyyden käsite on jaettu kahdeksi käyttöyhteydeksi, heikoksi ja vahvaksi kestävyudeksi (Pearce & Atkinson 1993, 103 - 108). Heikossa kestävyudessa taloudelliset, sosiaaliset sekä ekologiset pääomat ovat kytköksissä keskenään siten, että yhden pääoman lisääntyminen korvaa toisen heikkenemistä. Näin ollen heikossa kestävyudessa esimerkiksi ympäristön resursseja voidaan korvata ihmisen tuottamilla resursseilla, kuten varallisuuden eri muodoilla tai teknologialla. Tämän takia heikon kestävyiden periaatteen mukaan myöskään ympäristön resurssien kulutuksen rajoittamista ei katsota tarpeelliseksi, vaan talouskasvu voi sen perusteella jatkua ilman rajoja. Vahvassa kestävyudessa puolestaan ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen pääoma ovat toisistaan riippuvaisia ja toisiaan täydentäviä, heikon kestävyiden korvaavuussuhteen sijasta. Koska vahvan kestävyiden mukaan kestävyiden eri osa-alueet eivät voi korvata toisiaan, erityisesti ympäristön resurssien jatkuvuutta myös seuraaville sukupolville tulee suojella. (Heikkurinen, 2014, 8.) Tutkielmani näkökulma perustuukin vahvan kestävyiden periaatteelle, tarkastellen sen osa-alueita toisistaan riippuvaisina ja osittain myös toisiaan rajoittavina.

Toisen käsitteellistämisen keinon mukaan kestävyiden standardeja on jaoteltu useammalle eri tasolle. Kestävän kehityksen käsitteellisen epämääräisyyden purkamiseksi ja sen eri elementtien erottamiseksi yleisimmin käytössä oleva jaottelu erottaa kestävä kehityksen kolmeksi osa-alueeksi, jotka käsittävät kestävyiden taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen

ulottuvuuden. Kestävyyden osa-alueiden määrittely hyväksyttiin YK:n huippukokouksessa vuonna 2005, jonka jälkeen se on yleistynyt tyypillisimmäksi tavaksi jaotella kestävyyden tavoitteita. (Caradonna 2014, 8.) Kestävän kehityksen osa-alueiden erottelun lisäksi näitä on myös operationalisoitu mitattavaan muotoon uusien menetelmin ja mittarein, jolloin esimerkiksi arviot erilaisten tuotteiden tai toimien kestävyydestä mahdollistuvat (Caradonna 2014, 176 – 191). Silti näkemykset poikkeavat huomattavasti sen suhteen, miten kestävyyden eri tavoitteita ja osa-alueita arvioidaan sekä painotetaan, puhumattakaan politiikkakeinoihin liittyvistä näkemyseroista. Siksi määritelmien ja mittareiden kehittymisestä huolimatta kestävyys usein muodostuu poliittiseksi kiistakysymykseksi.

Kestävän kehityksen kohdalla keskitytään usein talouden ja ekologisuuden väliseen tasapainoiluun, tai jopa vastakkainasetteluun, mutta myös kestävän kehityksen sosiaalinen ulottuvuus on huomionarvoinen kestävyyden tavoitteiden saavuttamisessa (Pohjola 2014, 98 – 106). Historiallisesti kestävyttä on teoretisoitu voimakkaasti erityisesti ekologisuuden ja ympäristökysymysten kautta, mutta sittemmin on todettu, että ekologisesti kestävän kehityksen tavoitteet eivät toteudu välttämättä sellaisinaan, vaan keskeistä on huomioida myös muut tekijät tavoitteiden taustalla (Kautto & Metso 2008, 414).

Siksi myös kestävyyden taloudellinen sekä sosiaalinen ulottuvuus ovat nousseet keskeisiksi ekologisen osa-alueen rinnalle. Vaikka talous ja ekologinen kestävyys voivat määrittää hyvinvoinnin tuotannon reunaehdoja, voi sosiaalinen ulottuvuus vaikuttaa myös taloudellisen ja ekologisen kestävyyden tavoitteiden toteutumiseen. Siksi kestävään kehitykseen on olennaista liittää myös kysymykset sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, mikä osaltaan voi tukea tavoitteiden toteutumista. Kaikkiaan onkin keskeistä havaita, että ulottuvuudet ovat toisistaan keskinäisriippuvaisia, niiden priorisoinnista riippumatta.

Vaikka edellä esitetyn kaltaisesti kestävyyden määritelmät usein korostavat ekologista näkökulmaa, nostaen keskeiseksi kysymykseksi erityisesti luonnon kantokyvyn, pohjautuu kestävyys-idea kuitenkin ensisijaisesti ihmiskeskiseen ajatteluun. Kestävyyden keskiössä onkin nimenomaan inhimillinen hyvinvointi ja inhimillisiin tarpeisiin vastaaminen. Lisäksi kestävä kehitys jo terminä korostaa sen pitkäkestoista tai jatkuvaa luonnetta, sen pyrkiessä turvaamaan ja rakentamaan inhimillistä hyvinvointia myös tulevaisuudessa. (Moldan & Janousková & Hák 2012, 4 – 5.)

Vaikka kestävyyspolitiikka on saavuttanut aseman niin globaalisti kuin paikallisestikin varsin keskeisenä prosessina, on se tarkentuneista määritelmistä ja mittareista huolimatta

yhä käsitteellisesti jokseenkin häilyvä sekä ainakin osittain myös hankalasti mitattavissa oleva. Koska kestävyys määrittely on haastavaa, voivat myös sen tavoitteiden tunnistaminen ja toimeenpanon keinot jäädä tulkinnanvaraisiksi. Lisäksi kestävyysmittareita on kritisoitu siitä, että ne usein tarkastelevat vain yhtä kestävyysosa-aluetta kerrallaan. Haasteena on myös mittareiden mittakaava, sillä kestävyyttä voidaan tarkastella yksilöistä globaalille tasolle. (Kotro & Järvinen 2014, 25.)

Toisaalta edellä esitettyä kestävä kehityksen kolmijakoa on kritisoitu muun muassa siitä, että se sisältää oletuksen, jonka mukaan talous voisi toimia itsenäisesti jatkuvan kasvun periaatteella, unohtaen laajemman materiaalsen todellisuuden, kuten ympäristön kokonaisuudessaan asettamat reunaehdot (Longo & Clark & Shriver & Clausen 2016). Kuitenkin kestävyyttä yhä tavallisimmin käsitteellistetään tämän kolmikantaisen mallin kautta, joten siksi olen tutkielmassani päättänyt soveltamaan sitä. Seuraavaksi käsittelem tarkemmin edellä esittämäni kestävyyskolmijakoa ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysosan kautta. Luvun lopuksi tarkastelen myös tutkielmani aiheen kannalta oleellista kysymystä demokratian ja kestävyysvälisestä suhteesta.

2.1. Ekologinen kestävyys

Kestävyys on pitkään painottunut ekologisen kestävyysosan varaan. Tätä on selitetty esimerkiksi sillä, että ekologisen kestävyysosan seuraaminen on koettu helpommin seurattavaksi ja mitattavaksi kuin esimerkiksi sosiaalinen kestävyys (Saikkonen & Hannikainen & Kauppinen & Rasinkangas & Vaalavuo 2018, 25). Usein kestävyysosan ulottuvuuksia on tarkasteltu hierarkkisesti siten, että sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen tulisi olla kestävää myös ekologisesti. Näin ollen ekologista ulottuvuutta on tyypillisesti käsitelty kestävyysosan makrotasolla, joka asettaa muiden toimintojen reunaehdot. Ekologista kestävyyttä voidaan määritellä kehityksenä, jossa esimerkiksi uusiutuvia luonnonvaroja hyödynnetään siten, että niiden käyttöpotentiaali säilyy myös tuleville sukupolville. Lisäksi pyrkimyksenä on hyödyntää uusiutumattomia luonnonvaroja tavalla, joka mahdollistaa siirtymän uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön. (Moldan & Janousková & Hák 2012, 5 – 6.)

Tässä kyse onkin kestävyystransitiosta, siirtymästä toistaiseksi vallalla olevasta fossiilitaloudesta kohti uusiutuvia luonnonvaroja hyödyntäväksi ja hyödykkeiden sekä jätteen kierrätykseen keskittyväksi biotaloudeksi.

Ekologisesta näkökulmasta kestävyystransitiossa on kyse talouskasvun sovittamisesta ympäristön asettamiin rajoihin ja ympäristön resurssien kestävästä käytöstä. Vaikka kestävyydestä on tullut innovaatiotalouden keskeinen teema, edellyttävät kestävyystransition vaatimat keinot yhä tarkempaa analysointia. Transition keskeiset elementit käsittävät erilaisten vihreiden teknologioiden kehityksen ja levityksen, kokonaisvaltaisen lähestymistavan kehittämisen vihreiden teknologioiden kestävyuden arvioimiseksi sekä poliittiset toimenpiteet, jotka tukevat siirtymää näihin teknologioihin. (Morone 2018, 1 – 6.) Tutkielmani analyysissä keskitytäänkin näihin kestävyystransition edellyttämiin politiikkakeinoihin.

Tarkastellessa suhdetta muihin kestävyuden osa-alueisiin, on esimerkiksi sosioekonomisten tekijöiden todettu vaikuttavan ekologiseen kestävyYTEEN. Esimerkiksi ekologinen kestävyys lisääntyy yhteiskunnissa niiden tulotason, poliittisen vapauden ja inhimillisen kehityksen myötä (Mukherjee & Chakraborty 2013, 353–371). Ympäristöliik ehdintää onkin kritisoitu liiallisesta ekologisen kestävyuden korostamisesta ja sosiaalisen eriarvoisuuden huomiotta jättämisestä strategioissaan (Agyeman 2013, 5). Koska kestävyuden ulottuvuudet ovat keskenään verkottuneita, voi ulottuvuuksilla olla yllättäviäkin vaikutuksia toisiinsa. Esimerkiksi ekologinen ja sosiaalinen kestävyys kytkeytyvät toisiinsa myös kulutuksen kautta.

Wilkinson, Pickett ja De Vogli (2010) ovat huomauttaneet, että yksilöiden eriarvoisuus kannustaa kilpailevaan kulutukseen. Yhteisön koheesio puolestaan on suurempaa tasa-arvoisemmissa yhteiskunnissa, mikä osaltaan kannustaa kansalaisia toimimaan yhteisen edun tavoittelemiseksi. Kestävien yhteiskuntien kehittäminen vaatii myös sopeutumiskykyä, innovaatioita ja luovuutta. Heidän mukaansa tasa-arvoisissa yhteiskunnissa esimerkiksi innovaatioita tapahtuu myönnettyjen patenttien kautta tarkasteltuna enemmän, mikä johtuu muun muassa siitä, että ihmisten sosiaalinen liikkuvuus on suurempaa. (Wilkinson, Pickett, De Vogli 2010, 433 – 454.) Näin ollen yksilöiden eriarvoisuudella vaikuttaisi olevan muun muassa myös kulutuksen kautta yhteys ekologiseen kestävyYTEEN.

Goodland (1995) on määritellyt ekologista kestävyyttä siten, että ympäristöllinen kestävyys pyrkii kehittämään inhimillistä hyvinvointia suojaamalla erilaisten inhimillisiin tarpeisiin

kuluvien raaka-aineiden tai ympäristöllisten resurssien säilyvyyttä myös tulevaisuudessa. Goodlandin mukaan ekologinen kestävyys onkin ryhmä rajoitteita, jotka kohdistuvat ihmisten toimintaan: uusiutuvien ja uusiutumattomien resurssien hyödyntämiseen ympäristön lähteiden suhteen sekä saasteiden ja jätteen prosessointiin suhteessa ympäristön nieluihin. (Goodland 1995, 1 – 24.) Tällainen käsitteellistämisen keino pohjautuu resurssien rajallisuuden tiedostavaan ekologialoudelliseen kehykseen, eli niin sanottuun kasvun rajat -ajatteluun (*limits to growth*) (Moldan & Janousková & Hák 2012, 6).

Eräs kestävyiden keskustelluin kysymys onkin yhtäältä tämä talouden ja ympäristön keskinäinen vaikutussuhde. Seuraavaksi tarkastelenkin tämän suhteen lisäksi myös muita taloudelliseen kestävyteen liittyviä seikkoja.

2.2. Taloudellinen kestävyys

Kuten Brundtlandin raportissa kestävyiden pääpiirteitä määriteltiin, tulisi myös talouden olla oikeudenmukaista sekä sukupolvien välillä, kuin myös saman sukupolven sisäisesti. Uusliberaalia talouspoliittista ideologiaa on pidetty suurimpana ekologisesti kestävä talouden haasteena, sillä talouskasvun on katsottu olevan ristiriidassa erityisesti ekologisen kestävyiden kanssa (Heikkurinen 2014, 10). Ratkaisuja kestävyysstandardien saavuttamiseksi ja talouskasvun haasteeseen vastaamiseksi on etsitty esimerkiksi kiertotaloudesta, jonka tavoitteena on säilyttää hyödykkeiden taloudellinen arvo ja käyttöarvo mahdollisimman pitkään. Kiertotalous on kestävä, sillä se pyrkii täyttämään markkinoiden tarpeet jo olemassa olevilla resurssi-investoinneilla sen sijaan, että se nojaisi uusien materiaalien tuotantoon. (Stahel 2019, 4 – 15.) Kiertotaloudessa arvo ei perustu jatkuvaan materiaalien ja hyödykkeiden tuotantoon, vaan niiden uusintamiseen esimerkiksi tehokkaan huollon ja kierrätyksen kautta, jätteen syntyä minimoiden.

Usein taloudellista kestävyttä määritelläänkin ekologisen kestävyiden kautta. Tällöin talouskasvun tulisi olla ekologisesti kestävä, eli huomioon tulee ottaa ympäristön kantokyvyn rajat. Toisaalta taloudellisen kestävyiden katsotaan mahdollistavan sosiaalisen kestävyiden toteutumisen, jonka mekanismit puolestaan suojaavat yksilöitä esimerkiksi maailmantalouden muutoksilta (Heikkurinen 2014). Taloudellisen kestävyiden talouden ja ympäristön välisen riippuvuussuhteen lisäksi siis myös tulonjaolla on merkitystä

kestävyyden kannalta. Taloudellista kestävyyttä voi tarkastella esimerkiksi kestäväen veropolitiikan näkökulmasta. Myös veropolitiikka yhdistää taloudellisen ja sosiaalisen kestävyiden toisiinsa, sillä valtion kustannuksia tulisi kestävyiden kokonaisarvioinniksi suhteuttaa sosiaalisen kestävyiden mittareihin, kuten hyvinvoinnin jakautumiseen (Wurster 2015 1 – 15).

Pelkästään talouteen keskittyvät tavat mitata kestävyyttä ovatkin saaneet osakseen kritiikkiä. Esimerkiksi bruttokansantuotteen hyödyntämistä on arvosteltu sen kapeudesta, sillä se ei huomioi esimerkiksi kansallisen menestyksen ympäristövaikutuksia, tulonjaon oikeudenmukaisuutta tai monia muita kestävyiden mittaamisen kannalta olennaisia seikkoja. Onkin todettu, että taloudellisen kestävyiden arvioimisessa voidaan havaita lisääntyvää linkittymistä ekologiseen ja sosiaaliseen kestävyteen sen sijaan, että sitä mitattaisiin vain taloudellisten mittareiden avulla. Kuitenkin yhä esimerkiksi kustannustehokkuuteen liittyviä analyyseja hyödynnetään keskeisesti poliittisessa päätöksenteossa, jossa pyritään arvioimaan kestävyysstandardien hyötyjen ja kustannusten suhdetta. (Kotro & Järvinen 2014, 25 – 26.)

2.3. Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalisesti kestävä kehitys käsittelee havaittavan hyvinvoinnin eroja, yksilöiden elämänhallintaa mahdollistavia resursseja sekä yhteisön sosiaalista koheesiota. Sitä yhdistävinä piirteinä voidaan pitää oikeudenmukaisuutta, ihmisten yhteisöllisen identiteetin tukemista sekä kunkin yksilöiden elämään kohdistuvien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä, eli esimerkiksi mahdollisuuksien tasa-arvon tukemista. (Kautto & Metso 2008, 415 – 416). Toisaalta on myös esitetty, ettei ole välttämättä tarpeellista pyrkiä löytämään sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle kaikenkattavaa määritelmää, vaan sen sijaan hyödyntää useampia lähestymistapoja, soveltaen niitä tilannekohtaisesti (McKenzie 2004, 12).

Shirazi ja Keivani (2019) ovat Brundtlandin raporttia mukaillen määritelleet sosiaalisen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kriteeriksi myös sukupolvien sisäisen ja välisen tasa-arvon. Sukupolvien sisäisen tasa-arvon kautta pyritään turvaamaan perustarpeiden toteutuminen kaikille yhteiskunnassa, sukupolvien välinen tasa-arvo puolestaan pyrkii varmistamaan reilun elämisen edellytysten jatkuvuuden myös tuleville sukupolville. Kyse sosiaalisessa kestävydessä on siis resurssien jakautumisen tarkastelusta, jossa tätä jakautumista

pyritään tasaamaan riippumatta esimerkiksi sukupuolesta, etnisyydestä tai sosiaalisesta statuksesta. Lisäksi sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen liittyy myös yhtäläinen pääsy palveluiden luo, alueellisesta sijainnista riippumatta. (Shirazi & Keivani 2019, 4.)

Esimerkiksi Agyeman (2008) on esittänyt, että ekologisen kestävyuden yksioikoisen tarkastelun lisäksi huomiota tulisikin kiinnittää myös ekologiseen oikeudenmukaisuuteen, jossa esimerkiksi luokka, etnisuus ja sukupuoli linkittyvät yhteen kestävyyksien ulottuvuuksien suhteen. Esimerkiksi kansainvälisesti tarkastellen globaalissa pohjoisessa keskustellaan ympäristön ja biodiversiteetin suojelemisesta, kun taas globaalissa etelässä agendalla on infrastruktuurin kehitys, koulutus ja terveys. Siksi erot pohjoisen ja etelän välillä perustuvat etnisyyteen ja luokkaan, oikeudenmukaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen sekä siihen, kuinka nämä toteutuvat tai näyttäytyvät käytännössä. Agyeman esittääkin, että nämä kaksi paradigmaa on mahdollista yhdistää oikeudenmukaisen kestävyuden (*just sustainability*) paradigmaksi. (Agyeman, 2008 751 – 756.)

Oikeudenmukaisessa kestävydessä voidaan tarkastella kestävyuden osa-alueiden silloittamista ja intersektionaalisuutta, joka huomioi esimerkiksi valtasuhteet liittyen ekologisen kestävyuden tavoitteluun. Oikeudenmukainen kestävyys huomioi keskeisesti neljä osa-aluetta, jotka ilmenevät mittakaavasta riippumatta: hyvinvoinnin ja elämän laadun kehittäminen, yhtäläinen inhimillisten tarpeiden tyydyttyminen nyt ja tulevaisuudessa, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo prosessin, käytännön ja lopputuloksen toteutumisessa sekä ekosysteemin rajojen mukainen toiminta (Agyeman 2008, 7).

Kestävyuden kolmijakoon on esitetty lisäyksenä myös kulttuurinen kestävyys, jonka suhde kestävyuden muihin ulottuvuuksiin on ollut kiistanalainen. Toisinaan sen on katsottu kuuluvan osaksi sosiaalisen kestävyuden ulottuvuutta, mutta sitä on käsitteellistetty myös omana osa-alueenaan. Tässä kuitenkin luokittelen kulttuurisen kestävyuden sosiaalisen kestävyuden alle. Kulttuurista kestävyyttä on määritelty kulttuuriperinnön kautta, jolloin kulttuuriin resursseihin tulisi olla yhtäläinen pääsy sukupolvien sisäisesti sekä niiden välillä. Kulttuuriperinnön kestävyys käsittää esimerkiksi erilaisten symbolisten ja taiteellisten merkitysten sekä käytäntöjen ja aineellisten tuotteiden säilyvyyden. Kulttuurisen kestävyuden indikaattoreiksi on määritelty esimerkiksi kulttuurien elinvoimaisuus sekä moninaisuus, kulttuuriperintö ja yksilöiden mahdollisuudet kulttuuriosallistumiseen sekä kulttuurin kuluttamiseen. (Axelsson & Angelstam & Degerman & Teitelbaum & Andersson & Elbakidze & Drotz 2013, 215 – 228.)

2.4. Muuttuva, kestävä demokratia?

Kuten edellä esitetty, on aineistossa ilmenneen poliittisen epäluottamuksen tematiikan sekä tutkimuskysymyksen asettelun kannalta keskeistä teoretisoida myös demokratian ja kestävyiden keskinäistä suhdetta. Huolimatta kestävyiden kohdistuvasta kiinnostuksesta tai jopa vaateista, on kestävyiden tähtävien politiikkakeinojen usein todettu epäonnistuvan erityisesti paikallisella tasolla. Eräksi syiksi näiden keinojen soveltamiselle on esitetty muun muassa kestävyiden hataraa käsitteellistämistä päätöksentekokelemissä, ajan, rahan sekä muiden resurssien vähäisyyttä ja kuntien keskinäistä kilpailua sekä yhteistyön puutetta. (McLean & Borén 2015, 1489 – 1506.) Kestävyiden tavoitteet ovat yhtäältä pitkän aikavälin tavoitteita, joiden tulisi toteutuakseen usein kantaa monen hallituskauden päähän. Toisaalta esimerkiksi ilmastopuheessa vaaditaan toimijoilta yhä nopeampaa reagoitua kestävyiden kysymyksiin.

Näiden kysymysten lisäksi myös kestävyiden tavoitteiden poliittinen legitimaatio kohtaa haasteita. Yhtäältä liberaali demokratia korostaa yksilöiden vapautta, mutta toisaalta demokraattisessa vapaudessa kyse on paradoksaalisesti myös tämän vapauden käyttämisestä sen rajoittamiseksi (Deriu 2012, 556). Voikin todeta, että kestävyiden tavoitteiden saavuttamiseksi on inhimillistä toimintaa jollain tapaa rajoitettava. Onkin esitetty, että yhteiskuntien kestävyystransition seurauksena myös demokratia on muutoksen edessä.

Esimerkiksi Heidenreichin (2018) mukaan kestävyystransition edellyttää yhä enemmän valtion poliittista interventiota (Heidenreich 2018, 357 – 362). Heidenreich erottaa toisistaan kaksi demokratian mallia, liberalistisen ja republikanistisen. Liberalistisen demokratian malli korostaa mahdollisimman laajaa yksilönvapautta, jossa yksilöiden päätäntävaltaa säätelee vain laki. Republikanistiselle mallille keskeistä on puolestaan vapaus vaikuttaa poliittisen yhteisön yhteisiin asioihin. Republikanistinen malli korostaakin yhteisön yhteistä etua kunkin yksilön henkilökohtaisen edun yli. Siten valtion interventiot ovat legitiimejä, toisin kuin valtion asemaa rajoittavassa liberalistisessä mallissa, jossa valtion puuttuminen yksilöiden toimintaan pyritään rajoittamaan minimiin. Siinä, missä valtio liberaalissa mielessä jättää valinnanvapauden yksilöille, edellyttää kestävyys kuitenkin kollektiivista sitoutumista

tavoitteisiin, joihin myös valtio tyypillisesti pyrkii yksilöitä ohjaamaan. (Heidenreich 2018, 357 – 362.)

Demokratian ihanteen mukaisesti kaiken poliittisen päätöksenteon tulisi olla seurausta kansalaisten tahdosta, ja siksi vallan vastuu ja vastaavuus ovat keskeisiä demokratian toiminnalle (Heidenreich 2018, 357). Mikäli valtion interventiot yhä lisääntyvät kestävyttä tavoitellessa kuten edellä esitettiin, nousee kysymykseksi se, kuinka kestävyttä tällaisena normatiivisena poliittisena toimintana ja tavoitteena legitimoidaan kollektiivisen toiminnan mahdollistumiseksi. Wironen, Bartlett ja Erickson (2019) ovat esittäneet, että kestävyden legitimoimiseksi olisi demokraattisen osallistumisen muututtava entistä kansalaislähtöisemmäksi. Legitimaation lähteeksi onkin esitetty Habermasin herruudettoman kommunikaation hengessä deliberatiivista demokratiaa. Deliberatiivinen demokratia perustuu laajan julkisen keskustelun ideaalille, jolloin asianosaisia väestöryhmiä kuullaan päätösten ja lakien valmistelussa. Kestävyden vahvempi legitimoituminen poliittisena päämääränä voi auttaa myös poliittisten päätösten kestävyttä, vähentäen niiden vastustusta. (Wironen, Bartlett, Erickson 2019.)

Kaikkiaan edellä esitetyn perusteella, kestävyys voi vaikuttaa demokratiaan ensinnäkin ajallisesti, laajentaen poliittisen päätöksenteon ajallista mittakaavaa yhä kauemmas tulevaisuuteen, mutta toisaalta vaatien kasvavassa määrin päätöksenteon tehokkuutta, toimien tapahtumista juuri nyt. Toiseksi myös alueellinen mittakaava aiheuttaa haasteen sen suhteen, kuinka kansainvälisiä tavoitteita sopeutetaan paikalliselle tasolle. Kolmanneksi kestävyteen kytkeytyvät kysymykset yksilönvapaudesta sekä kollektiivisista hyödyistä ja haitoista; toistaiseksi kestävyden tavoitteiden toteutuminen on edellyttänyt enemmän valtion poliittista interventionismia. Neljänneksi, tämän interventionismin haasteeksi muodostuu sen legitimizeettikriisi, joten demokratialta edellytetään yhä enemmän kansalaisosallistumista. Tämän perusteella siis vaikuttaa, että kestävä demokratia on myös muuttuva.

3. Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Aineistona käytän kotimaisessa mediassa (Helsingin Sanomat, 37 artikkelia, osastoilta ulkomaat, politiikka ja pääkirjoitus) julkaistuja keltaisten liivien liikettä käsitteleviä uutisartikkeleita vuoden 2018 marraskuusta alkaen, jolloin liike on protesteillaan alkanut saada mediahuomiota. Aineiston keruun kriteerinä on ollut avainsana ”keltaliivit”, jolla olen hakenut uutisartikkeleita Helsingin Sanomien digilehden arkistosta. Kesän 2019 aikana uutisointi hiipui, ja viimeisin aineistoni artikkeli on julkaistu 27.9.2019. Aineistoa tarkastelen diskurssianalyttisesti, etsien aineistosta toistuvia teemoja, joita linkitän kestävyysviitekehukseen. Tutkielmani rakentuu tapaustutkimukseksi, tarkastellen keltaliiviliikkeen protestien ja kestävyysviitekehyyden representaatioita Helsingin Sanomissa.

Aluksi lähdin tutkimaan aineistoa kestävyysviitekehyyden ympäristöllisen tai ekologisen teeman kautta. Kuitenkin aineistosta nousi keskeisesti myös taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyysviitekehyyteen liittyviä teemoja ja kysymyksiä. Siten aineiston ohjaamana päädyin laajentamaan teoreettista näkökulmaani koskemaan myös näitä muita kestävyysviitekehyyden ulottuvuuksia. Kaikkiaan siis diskurssianalyysin tarjoamasta näkökulmasta tutkimuskysymyksenäni on yhtäältä se, miten keltaliivit representoidaan Helsingin Sanomissa. Toisaalta tarkastelen myös sitä, millaisia kestävänsä kehitykseen liittyviä diskursseja aineistosta löytyy ja miten ne suhteutuvat Ranskan keltaliiviliikkeen protesteihin. Kestävänsä kehityksen tematiikkaa tarkastelen implisiittisesti ilmenevänä, sillä siihen ei suoran käsitteellisesti aineistossa viitata. Siksi analyysini aluksi tarkemmin operationalisoin kestävänsä kehityksen, pohjustaen, millä perusteella olen teemoitellut aineistoni ja kuinka teemat asettuvat kestävyysviitekehukseen.

Seuraavassa kappaleessa teoretisoin diskurssianalyttista tapaa tarkastella maailmaa sekä tutkimusaineistoa. Tämän jälkeen taustoitan hieman tarkemmin keltaliiviliikkeen protesteja ennen varsinaiseen analyysiin syventymistä.

3.1. Diskurssianalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä sovellan diskurssianalyysia, ja seuraavaksi taustoitankin diskurssianalyysin tarjoamaa näkökulmaa aineiston tarkastelulle. Diskurssianalyysin perusajatuksena on se, että kielenkäyttö on sosiaalista ja maailmaa muokkaavaa toimintaa, ja siten diskurssianalyysi tarkastelee kielen merkityksiä vaikuttamassa esimerkiksi asenteisiin, normeihin, mielikuviiin tai valtakysymyksiin (Mäntynen & Pietikäinen 2009, 130).

Kielenkäytön tapoja tarkastelemalla esimerkiksi yhteiskunnasta ja kulttuurista voidaan saada enemmän tietoa kuin mitä varsinaiset lausumat ensivaikutelmalta näyttäisivät sisältävän. Diskurssianalyysissa voidaan tutkia siis arkista kielenkäyttöä, kuitenkin kiinnittäen huomiota myös käyttökontekstiin ja kielenkäytön sisältämään jännitteisyyteen, joka voi kummuta esimerkiksi historiasta. (em. 34.) Kaikkiaan diskurssianalyysissa tarkastellaan niitä tapoja, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä, nimeten niille syitä. Se kytkeytyy laajempaan sosiaalisen konstruktivismin viitekehykseen käsitellen sitä, kuinka sosiaalista todellisuutta jatkuvasti sosiaalisissa käytännöissä tuotetaan. (Jokinen, Juhila, Suoninen 2016, 188.)

Representaatiolla tarkoitetaan kuvausta siitä, miten asiat ovat. Kuitenkaan diskurssianalyysisessä mielessä tätä kuvausta ei oteta annettuna totuutena, vaan kyse on kuvauksen sosiaalisen rakentuneisuuden tarkastelusta. Keskeistä on analysoida myös sitä kontekstia, jossa kuvaus ilmenee sekä tämän kuvauksen seurauksellisuutta. Näin ollen diskurssintutkimuksessa kielenkäyttöä tarkastellaan seurauksellisena toimintana. Kielen kautta rakennetaan sosiaalista todellisuutta, joten diskursseihin voidaan liittää niiden seurauksellisuuden tähden olennaisesti myös valta muokata todellisuuden tulkintoja representaatioiden kautta. (Mäntynen & Pietikäinen 2009, 41.)

Koska diskursseilla on tämä keskeinen merkitys esimerkiksi tulkintojen ja asenteiden muovaamisessa, tarkastelenkin, millaisina kestävyys ja keltaliiviliike aineiston kielellisten valintojen seurauksena ilmenevät. Aineistolta kysyn siis, millaisia seikkoja keltaliiviliikkeeseen kohdistuvat diskurssit paljastavat, ja miten nämä diskurssit muovaavat käsityksiämme tapahtuneesta. Diskurssien seurauksellisuuden tähden on keskeistä

tarkastella sitä, kuinka tilanteen toimijat aineistossa ilmenevät, ja millaisia vaikutuksia tällä voi olla poliittisten kiistakysymysten käsittelyyn ja kehystymiseen.

Tämän edellä kuvatun kielenkäytön seurauksellisuuden tähden voidaan esimerkiksi myös tieteellinen tutkimus nähdä puheenvuorona muiden joukossa. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016) ovat esittäneet, että tämän tutkimuksellisen puheenvuoron sisällön kartoittamiseksi voidaan tutkimus asettaa janalle, jonka vastakkaiset päädyt kuvaavat kriittistä ja analyttistä diskurssianalyysia. Kriittinen diskurssianalyysi osallistuu keskusteluun oletuksenaan jonkin alistussuhteen olemassaolo, jolloin tarkastellaan niitä kielellisiä keinoja, joilla tätä alistussuhdetta voidaan oikeuttaa tai ylläpitää. Analyttinen diskurssianalyysi puolestaan pyrkii tiukempaan aineistolähtöisyyteen, jolloin alistussuhteesta ei tehdä ennako-oletusta, vaan sen läsnäolosta voidaan tehdä johtopäätökset vasta aineistoon perehdyttyä. Tämän jaottelun perusteella lähtökohtanani aineiston tarkastelulle ja tutkimukselliselle puheenvuorolleni onkin analyttinen diskurssianalyysi, jossa pyrin tarkastelemaan sosiaalista todellisuutta sulkeistaen alustavasti kulttuurin sen ulkopuolelle. (Jokinen & Juhila & Suoninen 2016, 241 – 248.)

4. Keltaliiviliikkeen protesteja jäsentävät teemat

Ennen tarkempaa teemojen analyysia on keskeistä taustoittaa sitä, millä perusteella kukin teema on aineistosta poimittu. Koska kestävyttä ei aineistossa eksplisiittisen käsitteellisesti käytetä, täsmennän, miltä aineisto näyttää kestävyden linssin läpi tarkasteltuna. Aineistoa on teemoiteltu kestävä kehityksen viitekehyksen puitteissa, pohtien kestävyden määritelmien kautta sitä, millaisia ilmenemismuotoja sen eri osa-alueet saavat keltaliiviliikkeen protestien ympärillä. Tämän pohjalta aineistosta on etsitty ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyteen liittyviä selontekoja.

Lopulta aineistosta esiin nousi neljä keskeistä teemaa tai diskurssia. Teemoista kolme liittyvät kestävyden eri ulottuvuuksiin, käsittäen ympäristöä, toimeentuloa ja taloutta käsittelevät diskurssit. Näitä olen suhteuttanut aiemmin esitellyn kestävyden tyypillisen kolmijaon mukaan sen ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen osa-alueeseen. Kestävyden osa-alueiden lisäksi keskeisenä aineistossa ilmeni myös poliittiseen

epäluottamukseen kytkeytyvä diskurssi. Edellä hieman jo käsitelinkin kestävyiden ja demokratian keskinäistä suhdetta. Seuraavaksi perustelen tarkemmin kunkin teeman kohdalla toteutunutta valinnan logiikkaa.

Ensimmäiseksi aineistosta havainnoin ympäristöön liittyviä selontekoja, jotka ovat olleet kytkettävissä ekologisen kestävyiden kysymyksiin. Teemaa käsitellään aineistossa esimerkiksi polttoaineveroon liittyen, mutta aihe nousee keskeiseksi myöhemmin myös tiukempaa ilmastopolitiikkaa vaativaa kansalaisaloitetta käsiteltäessä. Ekologinen kestävyys näyttäytyy ympäristödiskursseissa erityisesti oletuksena ympäristöllisen tai ekologisen kantokyvyn rajoista, joka heijastuu ilmastonmuutoksen ja sen ehkäisyyn ohjaavan politiikan kautta. Esimerkiksi polttoainevero ilmenee aineistossa nimenomaisesti ekologiseen kestävyteen kannustavana politiikkakeinona, osana laajempaa ympäristö- ja ilmastopoliittista kontekstia, kuten Pariisin ilmastopöytäkirjasta.

Toinen aineistossa ilmennyt aihepiiri on toimeentulo, joka näyttäytyy kantavana teemana keltaliiviliikkeen protesteissa. Toimeentuloon liittyvissä selonteissa korostuvat kuvaukset keltaliiviliikkeen arkisista toimeentuloon liittyvistä haasteista. Toimeentulodiskurssissa keskeisesti käsitellään esimerkiksi hyvinvointiin, palveluihin ja eriarvoisuuteen liittyvää tematiikkaa, joten kestävyiden sosiaalisen ulottuvuuden määritelmät ovat olleet yhdistettävissä selontekoihin toimeentulosta. Toimeentulon eriarvoisuutta kuvataan myös alueellisesti, esimerkiksi selonteissa Ranskan maaseudun ja pienempien kaupunkien asukkaiden heikkenevästä asemasta. Sosiaalisen kestävyiden suhteen alueen kautta voidaan tarkastella esimerkiksi sosiaalisen yhdenvertaisuuden toteutumista.

Kolmas aineistoa jäsentävä teema on talous, jossa selonteot keskittyvät laajempaan taloudelliseen kontekstiin, kuten Ranskan julkisen talouden tilan sekä keltaliiviliikkeen protesteja seuranneiden kulujen kuvailuun. Lisäksi talousdiskurssissa käsitellään globaalin ja EU:n alueellisen talouden heijastumia Ranskan tilanteeseen. Kestävyiden puitteissa taloudellista kestävyttä määritellään usein ekologisuuden ulottuvuuden kautta, mutta tämän lisäksi suhteutan taloutta käsitteleviä selontekoja myös sosiaalisen hyvinvoinnin kontekstiin. Kestävää taloutta on myös käsitteellistetty esimerkiksi valtion velkaantumistasen sekä julkisten kulujen kautta, joita aineistossa myös käsitellään.

Neljännessä aineiston teemassa tarkastellaan puolestaan poliittista epäluottamusta, joka ilmenee keskeisesti selonteissa keltaliivien eliitinvastaisuudesta. Ranskan hallinto konstruoidaan aineistossa eliitiksi, keltaliivit puolestaan kansaa edustavaksi ryhmittymäksi.

Lisäksi poliittisen epäluottamuksen teeman suhteen aineistossa käydään keskustelua demokratian tilasta ja erityisesti keltaliivien demokratiaan liittyvistä näkemyksistä. Kestävyyden ulottuvuuksien voi todeta yhdistyvän poliittisessa epäluottamuksessa, sillä kestävyyden eri osa-alueiden tavoitteiden ristiriitojen sekä demokratiaan liittyvien piirteiden voi tulkita ilmenevät aineistossa poliittisena epäluottamuksena. Kaikkiaan nämä aineiston neljä teemaa ovatkin usein rinnakkaisia tai toisiinsa limittyviä, joten kussakin teemassa läsnä on usein myös muiden teemojen ulottuvuuksia.

Edellä esitetyn tematiikan lisäksi aineistossa ilmenee keltaliiviliikkeen järjestäytymistä kuvaava poliittisen organisoitumisen diskurssi. Kaikkiaan Helsingin Sanomien artikkeleissa keltaliiviliikettä representoidaan vihaisena, turhautuneena ja ajoittain väkivaltaisenakin ryhmittymänä, jonka vaatimukset ovat varsin monitahoisia, toisinaan myös sisäisesti ristiriitaisia. Keltaliivien todetaan olevan mielenosoitusryhmänä poikkeuksellinen, sillä liike on poliittisesti moninainen, eikä sillä ole myöskään virallista kokoonkutsujaa:

”Keltaliivien protesti on horisontaalinen. Heillä ei ole johtajia. Vaatimukset ovat ristiriitaisia ja jokapäiväiseen elämään liittyviä parannusehdotuksia – jotka olisi toteutettava heti.

Mukana on äärioikeistoa ja -vasemmistoa sekä maahanmuuttoa, EU:ta ja Macronia vastustavia sekä väkivaltaa käyttäviä. Enimmäkseen keltaliivit ovat kuitenkin turhautuneita tavallisia perusranskalaisia.”

(HS 20.12.2019)

Kaikkiaan siis keltaliiviliike esitetään moniulotteisena ja protestien edetessä myös muotoaan muuttavana. Helsingin Sanomien selonteoissa liikkeestä luodaan kuva kansan äänenä, ja aineistossa keltaliivit representoidaan *”tavallisina perusranskalaisina”, ”kansan syvinä riveinä”* (HS 26.1.2019). Ranskan hallinto, Macron keulakuvanaan, puolestaan ilmentää aineistossa eliittiä. Eliitti ja kansa ilmenevät aineistossa vastakkaisina voimina, ja aineiston selonteoissa todetaankin, että *”viime aikoina vastakkainasettelu tavallisen kansan ja eliitin välillä on Ranskassa kärjistynyt.”* (HS 7.6.2019).

Keltaliiviliikettä representoidaan aineistossa ajoittain suoranaisten järjestäytymättömänä, kuten ilmaisuissa liikkeen motiivien hajanaisuudesta: *”Viikonloppuna liike yritti ensimmäistä kertaa mieltä laajemmin, mitä se haluaa. Seurasi sekava joukko vaatimuslistoja, jotka muistuttivat lasten kirjeitä joulupukille. Niihin oli laitettu kaikki mieleen tuleva. Yhdistävä asia olivat maininnat kansan vallasta ja minimipalkkojen korotuksesta.”* (HS 8.12.2018). Selonteoissa on siten tulkittavissa, että keltaliiviliikkeen vaatimuksia kuvataan sekavina

sekä ehkä jollain tapaa myös lapsellisina tai epärealistisina, mikä ilmenee vertauksessa liikkeen vaatimuksista ”kirjeinä joulupukille”.

Seuraavaksi jatkan edellä luokittelemieni diskursiivisten teemojen tarkastelua, sekä sitä, kuinka ne linkittyvät toisiinsa. Tämän perusteella pyrin selvittämään, minkälaisia seikkoja kestävyteen tähtäävien tavoitteiden taustalta keltaliiviliikkeen protestien kohdalla löytyy, ja kuinka ne suhteutuvat näiden tavoitteiden toteutumiseen.

4.1. Ympäristödiskurssit

Ensimmäinen aineistoa jäsentävä teema käsittelee ympäristöön liittyviä selontekoja, joissa esiin nousevat ensiksi keltaliiviliikkeen protestit polttoaineveroon kohdistuen. Helsingin Sanomat uutisoi 17.11.2018 ensimmäisen kerran polttoaineiden kalliita hintoja ja presidentti Emmanuel Macronin hallintoa vastaan protestoivasta keltaliiviliikkeestä.

Aineistossa liikkeen vastustama dieselin ja bensiinin verotuksen korotus representoidaan ekologisuuteen tähtäävänä tavoitteena, sen ollessa ”...osa energiapakettia, jossa Ranska pyrkii lisäämään uusiutuvien energianlähteiden osuutta.” (HS 28.11.2019). Polttoaineveron korotus ilmeneekin aineistossa politiikkakeinona, jonka tarkoitus on rahoittaa investoinnit uusiutuvaan energiaan, eli tukea ekologisesti kestäväää kehitystä. Polttoaineveroa representoidaan myös kansainvälisten sopimusten pakottavuuden kautta: ”Macron sanoi keskiviikkona, että fossiilisten polttoaineiden [dieselin ja bensiinin] veroja on kiristettävä, jotta voidaan rahoittaa investoinnit uusiutuvaan energiaan.” (HS 17.11.2018). Siten sopimuksen määrittämien ekologisen kestävyden tavoitteiden kautta polttoainevero esitetään välttämättömänä näiden tavoitteiden kannalta. Keltaliiviliikkeen todetaankin ryhtyneen protestoimaan näitä polttoaineiden nousevia hintoja vastaan.

Siinä, missä Ranskan hallintoa edustavalle presidentti Macronille polttoaineveron korotukset aineistossa ilmenevien selontekojen perusteella aluksi vaikuttavat ilmenneen pitkälti vain ekologisen kestävyden kysymyksenä, näyttäytyykin monelle ranskalaiselle uutena haasteena toimeentulon suhteen. Diskursseissa toimeentulosta tämä ilmenee myös osoituksena Ranskan hallintoa edustavan Macronin näköalattomuudesta ”tavallisen kansan” arkeen, jossa toimeentulosta on jouduttu jo valmiiksi tinkimään: ”Presidentti Macronia on kritisoitu siitä, ettei hänen hallintonsa ymmärrä, millaisia haasteita maaseudun

ja pikkukaupunkien asukkaat kohtaavat.” (HS 17.11.2019). Kestävyyden kontekstissa polttoaineveroon liittyvissä selonteissa erityisesti ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys ilmenevätkin jännitteisessä suhteessa toisiinsa.

5.12.2018 Helsingin Sanomat kirjoittaa, että keltaliiviliikkeen protestien myötä presidentti Macron vetää fossiilisiin polttoaineisiin kohdistuvat veronkorotukset kokonaan takaisin. Yhtäältä raportoidaan siis Ranskan hallinnon ekologisesta kestävyystavoitteesta, johon polttoaineverolla tähdättiin, mutta toisaalta selonteissa korostuvat myös keltaliivien toimeentuloon liittyvät haasteet. Kaikkiaan kuitenkin keltaliiviliikkeen protestien todetaan lopulta estäneen polttoaineveron toimeenpanon. Lisäksi keltaliiviliikkeen raportoidaan jatkavan mielenosoituksiaan uusien vaatimuksin, sisältäen esimerkiksi korotuksen minimipalkkoihin sekä parannukset eläke-etuihin. Toimeentulon diskursseja käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Ympäristöön ja ekologisuuteen liittyvät kysymykset nousevat aineistossa jälleen esiin, kun 26.12.2018 Helsingin Sanomat uutisoi verkossa kerätystä vetoomuksesta, jonka tarkoituksena on haastaa Ranskan valtio oikeuteen ilmastotoimien laiminlyömisestä. Allekirjoituksia vetoomuksen todetaan tuolloin keränneen 1,8 miljoonaa, vedoten sekin oikeudenmukaisuuteen ilmastotoimien suhteen. Aihetta käsittelevässä artikkelin selonteissa esitetään ristiriitaisena se, että myös osa keltaliiviliikkeen edustajista oli allekirjoittanut vetoomuksen, sillä *”Keltaliivien konkreettisin saavutus liittyy kuitenkin juuri Ranskan ilmastotoimien jarruttamiseen.”*. (HS 26.12.2018.)

Toisaalta aineistoa tulkiten, keltaliivit eivät yhtenäisesti ilmaise vastustavansa varsinaisia ilmastotoimia, vaan vaativat oikeudenmukaisuutta niiden toteuttamisen suhteen. Tämä ilmenee esimerkiksi polttoaineveron ympärille rakentuneissa protesteissa, joissa myös kysymykset toimeentulosta olivat vahvasti läsnä. Tähän aineistossa esitettyyn ristiriitaan vedoten, keltaliiviliikkeen voi tulkita rakentuvan aineistossa jollain tapaa ilmastotoimia vastustavaksi ryhmittymäksi, jolloin tämä yhtäkkinen tuki ilmastotoimille esitetään ristiriitaisena tekona suhteessa keltaliivien muihin tavoitteisiin ja ”saavutuksiin”, kuten ilmastotoimien jarruttamiseen.

Koska erityisesti ilmastonmuutokseen liittyvissä diskursseissa kestävyys ekologinen osa-alue painottuu muita vahvemmin, kehystyy kansalaisaloitteessa vaadittu ilmaston lämpenemisen ehkäisy aineistossa pitkälti ekologisena kysymyksenä. Esimerkiksi aineistossa tiivistetään Pariisin ilmastopöytäkirjasta, joka sekin tässä tiivistyksessä rakentuu

paljolti ekologisten aspektien varaan, sen merkittävimpanä tavoitteena ollessa maapallon ilmaston keskilämpötilan nousun rajoittaminen 1,5 celsiusukseen. Alkuperäisessä sopimuksessa esitetään myös ilmasto-oikeudenmukaisuuteen (climate justice) liittyviä näkökulmia, mutta ne rakentuvat paljon globaalin mittapuun varaan. Kaikkiaan siis sopimuksessa asetetaan tavoitteita, mutta todetaan, että kukin sopimukseen sitoutunut valtio on velvollinen määrittämään itse niitä keinoja, joilla sopimuksen saavuttamiseen tähdätään (Pariisin sopimus (2015), artikla 4). Myös Helsingin Sanomien keltaliiviliikettä koskevissa uutisissa Pariisin ilmastopimuksen sisältö rakentuu yksinomaan ekologisen kestävyuden puitteissa:

”Lähes kaikki maailman maat allekirjoittivat vuoden 2015 joulukuussa oikeudellisesti sitovan Pariisin ilmastopimuksen, jonka tavoite on rajata ilmaston lämpeneminen selvästi alle kahteen asteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan. Tavoitetta kohti edetään valtioiden omilla sitoumuksilla sekä ohjaamalla rahaa ilmastoystävälliseen tekniikkaan. Pariisin sopimus pyrkii siihen, että ihmisen aiheuttamat kasvihuonekaasujen päästöt ja nielut ovat tasapainossa tämän vuosisadan lopulla. Nielulla voidaan tarkoittaa esimerkiksi hiilidioksidia sitovaa metsien kasvua.”

(HS 26.12.2019)

Keltaliivien protestit siis ilmenevät aineiston selonteoissa jollain tapaa ilmastotekojen vastaisina, vaikkei tätä keltaliivien jopa ilmastodenialistiseksi tulkittavaa diskurssia eksplisiittisesti aineistossa ilmaistakaan. Kuitenkin selkeän ristiriitaisena aineiston selonteoissa pidetään sitä, että keltaliivit ovat allekirjoittaneet vetoomuksen, joka vaatii Ranskan hallinnolta tiukempaa ja oikeudenmukaisempaa ilmastopoliittikkaa. Vaikka sosiaalisen kestävyuden ulottuvuus ilmenee ilmaisuina tuloeroista ja toimeentulon haasteista, aineiston diskursseissa ei tunnisteta sen yhteyttä esimerkiksi ekologiseen kestävyyteen, vaan niitä käsitellään ikään kuin erillisinä kysymyksinä, eräinä keltaliiviliikkeen moninaisista tavoitteista. Keltaliiviliike representoidaankin sisäisesti ristiriitaisena yhtäältä vastustaessaan, toisaalta kannattaessaan ilmastotoimia, vaikka kyse voi olla nimenomaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaateesta näiden suhteen.

Kaikkiaan vaikuttaakin, että esimerkiksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden elementtiä olisi keskeistä tarkastella yleisemmin kestävyys- ja ilmastopuheessa, sillä aineistosta voi tulkita, että toimeentulon kautta sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen vetoavat protestit asettuivat esteeksi ekologisen kestävyuden tavoitteen toteutumiseksi. Sosiaalisessa

oikeudenmukaisuudessa kyse ei ole myöskään vain globaaleista hyvinvoinnin eroista, vaan yleisemmin myös paikallisesta oikeudenmukaisuudesta kestävyiden tavoitteiden toteuttamisen suhteen. Oikeudenmukaisen kestävyiden (just sustainability) kannalta esimerkiksi ilmastonmuutoskeskustelussa olisi huomionarvioista käsitellä eriarvoisuuden seurauksia, jotka voivat säteillä myös ekologiseen kestävyteen ja kestävyiden standardien toteutumiseen. Seuraavaksi käsitellenkin aineistossa ilmeneviä kuvauksia, jotka liittyvät sosiaaliseen kestävyteen, esimerkiksi toimeentulon ja hyvinvoinnin eriarvoisuuden kautta.

4.2. Toimeentulodiskurssit

Toimeentulo ilmenee kantavana teemana keltaliiviliikkeen protesteissa läpi aineiston. Toimeentuloon liittyvissä selonteissa kuvataan eriarvoisuuden kehitystä, joka ilmenee esimerkiksi alueellisina hyvinvoinnin jakautumisen eroina. Lisäksi aineistossa toistuvat kommentit arkisen toimeentulon haasteista. Kaikkiaan aineistossa esitetäänkin, että *”keltaliiviliikettä liikuttava voima on tunne suhteellisen eriarvoisuuden kasvusta”* (HS 20.12.2018), jonka voi tulkita kiteytyvän erityisesti tuloeroissa, heijastuen alueellisen ulottuvuuden ja hallinnon vastustamisen kautta. Polttoaineveroon kohdistuvien veronkorotusten peruunnuttua diskursseissa korostuu suuremmin toimeentuloon liittyvä eriarvoisuus yleisemmässä sosiaalisen hyvinvoinnin kontekstissa. Protesteja kuvaavat selonteot siirtyvätkin kestävyiden näkökulmasta ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kehityksen ristivedosta koskemaan erityisesti sosiaalisesti kestävä kehitystä, ilmeten selonteissa hyvinvoinnista sekä sen jakautumisesta.

Toimeentuloon liittyvä eriarvoisuus saa aineiston diskursseissa alueellisia muotoja. Alueellisuus ilmenee selontekoina alueeseen kytkeytyvästä segregatiosta: *”Suurten kaupunkien ulkopuolella asuvat unohdetut, jolta yritetään kiristää vielä viimeisetkin sentit polttoaineen verouudistuksessa”* (HS 2.1.2019) ja *”[Keltaliivejä] Liikuttava voima on tunne suhteellisen eriarvoisuuden kasvusta: metropolien koulutettu väki pärjää, muut tuntevat putoavansa kelkasta tuottavuuden kasvuun tähtäävässä talouskehityksessä.”* (HS 20.12.2018). Kuten edellä esitetty, on sosiaalisessa kestävydessä kyse resurssien oikeudenmukaisesta jakautumisesta, jota voi tarkastella myös alueellisesti, esimerkiksi yhtäläisenä pääsynä palveluiden luo (Shirazi, Keivani 2019, 4).

Keltaliiviliikkeeseen kytkeytyvää alueellisuutta representoidaankin aineistossa siten, että mielenosoittajista suuren osan raportoidaan saapuneen Pariisiin muualta, kuten maaseudulta sekä pikkukaupungeista. Alueellisen eriarvoisuuden diskurssi liittyykin esimerkiksi ilmaisuun palvelujen heikkenemisestä näillä asuinalueilla suurkaupunkien ulkopuolella: *”Maaseudun Ranska, jolta viedään julkiset palvelut.”* (HS 10.12.2018b). Alueellista eriarvoisuutta kuvataan erityisesti Macronin kotikaupungin, Amiensin kautta:

”...Chevallier itse muutti Amiensiin Keski-Ranskasta. Häntä hätkähdytti, että moni ihminen ajaa mopoputolla, koska oikeaan autoon ei ole rahaa. Ihmiset metsästävät ja viljelevät paljon myös siksi, että tarvitsevat ruokaa elääkseen. ... Amiensista ei myöskään lähdetä Pariisiin mieltä osoittamaan. Bensiini on liian kallista.”

(HS 6.12.2018a).

Presidentti Macron vastaa keltaliiviliikkeen sosiaaliseen kestävyYTEEN liittyviin vaatimuksiin myönnytyksin, luvaten muun muassa minimipalkkojen korotuksen sekä polttoaineveron perumisen. Myönnytysten jälkeen selonteoissa siirrytään käsittelemään enemmän talouden tematiikkaa sekä sen suhdetta sosiaaliseen kestävyYTEEN, jota analysoin seuraavaksi.

4.3. Talousdiskurssit

Talousdiskurssissa käsitellään yksilöiden toimeentuloa laajempaa taloudellista kontekstia, kuten Ranskan julkista taloutta sekä niitä kuluja, joita keltaliiviliikkeen protesteista katsotaan suoraan tai välillisesti seuranneen. Lisäksi selonteoissa käsitellään verotusta, talouskasvua sekä ostovoimaa. Aineistossa ilmenevä talouden tematiikka on liitettävissä kestävyYTEEN taloudelliseen ulottuvuuteen muun muassa talouskasvun, ostovoiman ja kulutuksen kautta, erityisesti pohdittaessa niiden suhdetta ekologiseen kestävyYTEEN. Kuitenkin talouteen liittyvän ekologisen osa-alueen lisäksi on myös keskeistä tarkastella aineistossa ilmenevää talouden ja hyvinvoinnin välistä suhdetta.

Helsingin Sanomat kirjoittaa 15.12.2018 Macronin ilmoittaneen, että

”...eläkeläisten verotusta ei sittenkään kiristetä ja että minimipalkkoja korotetaan. Myös polttoaineverotusta kiristävästä ratkaisusta luovutaan. ... Ulkoministeri Jean-Yves Le Drian

otti jo sunnuntaina etunojaa lupailamalla Ranskaan ”uutta yhteiskuntasopimusta”, jolla luotaisiin ”21. vuosisadan hyvinvointivaltio” (HS 15.12.2018).

Kuitenkin, kun toimeentuloon ja hyvinvointiin liittyvää sosiaalista oikeudenmukaisuutta alettiin tavoitella, uutisointi siirtyy kuvaamaan näiden toimien valtiontaloudellista hintalappua: *”...Ranska sai kuitenkin lokakuussa EU-komissiolta nuhteet siitä, että rakenteellinen alijäämä ei vähenny lähivuosina Ranskan aiempien lupauksen tahdissa. ... Nyt Ranskan suunta muuttuu kaikilla mittareilla. Vajeet lähtevät kasvuun.” (HS 15.12.2018).*

Näin ollen keltaliivien sosiaaliseen kestävyysvaatimukseen kytkeytyvät vaatimukset kehystyvät aineiston selonteissa ongelmallisina myös julkisen talouden kontekstissa, ja liikkeelle tehdyt myönnytykset nostetaankin esteeksi myös Macronin vaalilupauksien toteutumiseksi: *”Yksi Macronin vaalilupauksista oli saada Ranskan julkinen talous tasapainoon vuoteen 2022 mennessä, mutta asiantuntijoiden mukaan keltaliiveille tehtyjen myönnytysten vuoksi lupauksen toteutuminen on epätodennäköistä.” (HS 27.9.2019).* Kestävyysvaatimusten kannalta tulkiten, asettuvat myös kestävyysvaatimusten taloudellisen ja sosiaalisen osa-alueen tavoitteet talousdiskursseissa ristikkäisiksi.

Valtiontaloudellista kestävyyttä onkin tarkasteltu esimerkiksi veropolitiikan (Wurster 2015, 1 – 15) sekä julkisten menojen kestävyysvaatimusten (Neck & Sturm 2008 1 – 15) kautta. Wursterin (2015) mukaan kestävyysvaatimukset voivat jäädä saavuttamatta, mikäli valtiontalous ei rakennu kestäväälle pohjalle. Toisaalta pelkkä valtion velkaantumisen tarkastelu on liian yksioikoinen tapa määritellä kestävyyttä, ja sen rinnalla tulisikin tarkastella esimerkiksi valtion kustannusten ja sosiaalisen kestävyysvaatimusten suhdetta. (Wurster 2015, 1 – 15.)

Aineistossa esitetään, että valtion taloudellisella tilanteella sekä tulonjaolla on myös ollut vaikutuksensa keltaliiviliikkeen protesteihin. Esimerkiksi haastateltu Marine Le Pen toteaa, että *”...kyse ei ole vain muutaman sentin hinnankorotuksista, vaan pidemmästä kehityskulusta, jossa kansaa ei ole kuultu eikä se pääse hyötymään talouden paremmista ajoista. ”Elinkustannukset nousevat kauttaaltaan. Eikä kyse ole vain köyhistä vaan myös keskiluokasta. Ranska on jakautunut eri kasteihin.” (HS 28.11.2018).*

Aineistossa käsitellään myös verotuksen kevennysten tavoitteita: *”Perjantaina uusi kierros tuotti noin viiden miljardin euron veronkevennykset, jotka suunnattaisiin piristämään kulutusta.”* sekä *”Le Mairen mukaan keltaliivien protestit ja globaalin talouskasvun hitaus saivat ministeriön tekemään ratkaisuja, joilla se pyrkii kannustamaan investointeihin ja*

kuluttamiseen sekä huomioimaan ”kansalaisten odotukset”. (HS 3.5.2019). Siten veronkevennysten eräs pyrkimys on lisätä kulutusta, eli tukea talouskasvua, minkä toisaalta voi nähdä haasteellisena ekologisen kestävyys tavoitteiden kannalta. Lisäksi aiemmat talouskasvun vauhdittamisen keinot ilmenevät aineiston selonteoissa ongelmallisina yksilöiden toimeentulon kannalta:

”Laajempaa syynä protesteihin ovat yleinen tyytymättömyys presidentti Macroniin ja tämän uudistuksiin, jotka tähtäävät talouskasvun vauhdittamiseen. Protestoijat arvostelevat, että presidentti on keventänyt suurituloisten ja yritysten verotusta. He katsovatkin, että presidentti laiminlyö vähävaraisia ja keskiluokkaa.”.

(HS 17.11.2018)

Seuraava käsiteltävä teema perustuu tähän vähänvaraisten ja keskiluokan sekä hallinnollisen eliitin väliseen erotteluun, ilmeten epäluottamuksena hallinnon toimia kohtaan.

4.4. Poliittinen epäluottamus

Kuten tämän luvun alussa esitettiin, representoidaan aineistossa eliitin ja kansan vastakkainasettelua. Tämän vastakkainasettelun kautta aineistosta esiin nousee myös poliittiseen epäluottamukseen liittyvä diskurssi. Keltaliivit näyttäytyvät aineiston diskurssien läpi tarkasteltuna eliittiä vastustavina *”tavallisina perusranskalaisina”* ja *”kansan syvinä riveinä”* (HS 26.1.2019), Ranskan hallinto puolestaan eliittinä, erityisesti Macron keulakuvanaan. Myös ranskalaiset yleisesti ottaen representoidaan eliitin vastaisina, millä osaltaan selitetään myös keltaliivien kannatusta: *”Mutta kuten ranskalaisten mielenlaatuun sopii, instituutioiden, vallan ja eliitin vastainen nousu saa tuen kansalta. Keltaliivien asiaa ovat kyselyissä tukenut kaksi ranskalaista kolmesta.”* (HS 31.1.2019). Keltaliivien hallintoon kohdistuvaa epäluottamusta representoidaan tämän eliitin ja kansan vastakkainasettelun kautta.

Aineiston selonteoissa ilmaistaankin, ettei Ranskan hallinnollinen eliitti huomioi kansan arkiseen toimeentuloon liittyviä haasteita: *”Keltaliivit ovat arvostelleet Macronia rajusti siitä, ettei presidentti ole huomionnut tavallisten ranskalaisten taloudellista kurimusta.”* (HS 27.9.2019). Nämä diskurssit voidaan nähdä osana kestävyys poliittista ja toisaalta sosiaalista ulottuvuutta, sillä poliittisen epäluottamuksen voi tulkita aineistossa heijastuvan

erityisesti toimeentuloon kytkeytyvän eriarvoisuuden kautta. Luottamus hallintoon on siis heikentynyt, ja Ranskan hallinnon vastaukset keltaliiviliikkeen protesteihin ilmenevätkin kriittisessä valossa: *”Monet syyttivät presidenttiä teeskentelystä, leivänmurujen tarjoamisesta ja harhauttamisesta. Presidentin tarjoamia myönnytyksiä kutsuttiin ”tipaksi valtameressä.”* (HS 10.12.2018a). Hallinnon siis voi tulkita pettäneen lupauksensa ja menettäneen luotettavuutensa tarjota myönnytyksiä, joita kuvataankin ”harhautuksena”.

Helsingin Sanomat otsikoi 10.12.2018, että *”polttoaineverosta on tullut demokratian kriisi”* (HS 10.12.2018b). Keltaliiviliikettä representoidaankin aineistossa jollain tapaa myös demokratiaa vastustavana liikkeenä, joka ilmenee esimerkiksi erovaatimuksina presidentti Macronille. Keltaliivien esitetään kyseenalaistavan demokratiaa, mikä aineiston selonteoissa ilmenee huolestuttavana seikkana:

”Keltaliivien protestissa on monia ranskalaisille tuttuja tuntemuksia, mutta yksi asia saa Rivièren huolestuneeksi. Se on alussa kuvattu ajatus siitä, ettei Macronilla olisi oikeutta olla presidenttinä. Verotuksen arvostelemisessa ei ole mitään uutta, mutta demokratian kyseenalaistamisessa näin voimallisesti on, Rivière sanoo.” (HS 10.1.2019).

Demokratian kyseenalaistaminen ilmeneekin erityisesti keltaliiviliikkeen epäilyinä demokraattisesti valitun hallinnon pyrkimyksiin, joiden legitimiyyttä kansalaisten yhteisen edun ajamisen nimissä kyseenalaistetaan.

Protestien jatkuessa keltaliivien rinnalle nousee toinenkin protestiliike, punahuivit, joita representoidaan aineistossa vastavoimana keltaliiveille. Punahuiveja representoidaan demokratiaa puolustavana liikkeenä, keltaliivejä puolestaan uhkana demokratialle. Helsingin Sanomat kirjoittaakin 30.1.2019:

”Punahuivit viestivät, että keltaliiveillä ei ole oikeutta puhua kansan nimissä. ”Me myös olemme kansa”, julisteissa luki. ”Älkää koskeko tasavaltaan”, keltaliivejä varoitettiin ja kehoitettiin lopettamaan väkivalta. ... Punahuivit joutuvat asettamaan viestinsä tarkasti. Ranskassa kannattaa puolustaa aatteita – kuten demokratiaa –, mutta vallan ja valtaa käyttävien henkilöiden – kuten Macronin – puolustaminen ei kerää sympatiaa.” (HS 30.1.2019a).

Näin voikin tulkita, että keltaliivien ”demokratian vastaisuus” ilmenee aineistossa siinä, etteivät keltaliivien mielenilmaukset kanavoidu järjestäytyneesti perinteisten instituutioiden, kuten puolueiden tai järjestöjen kautta. Samankaltaista poliittisen epäluottamuksen teemaa

on käsitellyt esimerkiksi Rosanvallon (2008), liittyen vastademokraattiseen liikehdintään. Valta perustuu luottamuksen kautta rakentuvalla vallan legitimitetille. Kuitenkin legitiimin vallan muotoutumiseen on liittynyt jo alusta lähtien epäluulo, joka liittyy epäilykseen vallan korruptoitumisesta. Siksi demokratioissa on kehittynyt erilaisia epävirallisia käytäntöjä, joilla pyritään kompensoimaan luottamuksen heikentymistä järjestäytyneellä epäluottamuksella. Vastademokratiassa onkin kyse järjestäytyneestä epäilystä vaalien legitimoimaa valtaa vastaan. (Rosanvallon 2008 19 – 40.)

Rosanvallonia mukaillen voikin todeta, että kyse keltaliivien liikehdinnässä ei ole niinkään demokratian vastaisuudesta, kuin vastademokratiasta. Valvonta ja vastustus eivät asetu vastakkaisiksi tavoitteiksi edustuksellisen demokratian kanssa, vaan sen sijaan tuovat siihen uuden ulottuvuuden. Tästä näkökulmasta myös keltaliiviliikkeen epäluulo hallitusta kohtaan on demokraattista. Kyse onkin vallan valvonnasta, jolla pyritään varmistamaan, että kansan valitsema hallinto pitäytyy sitoumuksissaan vielä vaalienkin jälkeen, etsien myös keinoja, joilla pyritään ajamaan yhteisestä edusta huolehtimista (Rosanvallon 2008, 26).

Vastademokratia yhdistyy erityisesti uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, joiden keskeisenä osana ovat nämä vastademokraattisen valvontavallan muodot. Näitä liikkeitä siis yhdistää se, että niiden toiminta perustuu ensi sijassa valtaan kohdistuvaan valppauteen, ilmiintoon ja arvosteluun. Ensimmäiseksi valppaus on sekä kontrollia että toimintaa, päättäjien toiminnan alituista tarkkailua, joka mahdollistaa myös näihin toimiin reagoimisen ja niiden säätelyn. Toiseksi mainetta voidaan pitää luottamuksen symbolisena pääomana, jolla on keskeinen poliittinen merkitys vallan legitimitetille. Ilmiannot voivat siten liittyä esimerkiksi mainetta vahingoittaviin skandaaleihin. Kolmanneksi arvostelussa puolestaan on kyse dokumentoidusta sekä perustellusta poliittisten toimien arvioinnista, joka pyrkii tutkimaan hallinnon laatua ja tehokkuutta. (Rosanvallon 2008, 41 – 70)

Kaikkiaan voikin todeta, että vaikka keltaliiviliikkeen toiminta ei kanavoidu perinteisten poliittisten instituutioiden kautta, voi liikkeen säätelevää valppautta ja valtaan kohdistuvaa kritiikkiä tulkita kuitenkin instituution kaltaisena tekijänä, jolla voi näkymättömyydestään ja hajanaisuudestaan huolimatta olla merkittäviä vaikutuksia. Ehkä vastademokraattista liikehdintää voidaan pitää merkinä demokratian reformin tarpeesta kestävän kehityksen rinnalla.

5. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu, kuinka Ranskan keltaliiviliikettä on representoitu Helsingin Sanomissa. Tämän kysymyksen rinnalla olen kuljettanut kestävyiden määritelmiä, analysoiden, kuinka ne heijastuvat keltaliiviliikettä käsittelevissä diskursseissa. Analyysissa on tullut ilmi kestävyiden ulottuvuuksien ajoittain varsin ristiriitainenkin suhde toisiinsa, minkä voi tulkita vaikuttaneen myös poliittiseen päätöksentekoon. Aineistoni teemoittelussa keskeistä on siis se, että sekä diskursiiviset teemat että niiden kautta myös kestävyiden ulottuvuudet esiintyvät aineistossa usein jollain tapaa vastakkain tai toisiinsa limittyen.

Tämän havainnon voi todeta olevan linjassa vahvan kestävyiden määritelmien kanssa, jonka mukaan ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen ulottuvuus ovat keskinäisriippuvaisia toisistaan (Pearce & Atkinson 1993, 103 – 108; Heikkurinen 2014 7 – 11). Esimerkiksi ympäristöön ja toimeentuloon liittyvät diskurssit asettuvat vastatusten Ranskan hallinnon pyrkiessä edistämään ekologisen kestävyiden tavoitteita ja keltaliiviliikkeen vaatiessa hallintoa huomioimaan toimeentuloon liittyvää eriarvoisuutta. Siten voidaan tulkita, että sosiaalinen ja ekologinen kestävyys ilmenevät limittäisinä, eikä ekologiseen kestävyteen tähtäävää tavoitetta onnistuttu sellaisenaan toteuttamaan sosiaalista yhdenvertaisuutta laiminlyöden.

Keltaliiviliikkeen protestien ja kestävyiden limittäinen tarkastelu onkin osoittanut, että kestävyys vaikuttaa painottuvan yhä pitkälti ekologisen osa-alueen varaan. Kestävyiden moniulotteisuuden huomioinnin puolesta on argumentoitu aiemminkin (esim. Pohjola 2014, 98 – 106; Kautto & Metso 2008, 411 – 420), mutta analyysini perusteella kuitenkin vaikuttaa, että yhä vaaditaan sen osa-alueiden tasapainoisempaa priorisointia. Taloudellisen ja ekologisen ulottuvuuden välisestä ristiriidasta on keskusteltu suhteellisen laajasti, esimerkiksi ilmaisten huolta kulutuksen ja markkinatalouden vaikutuksista ympäristön kantokykyyn. Kuitenkin sosiaalisen osa-alueen merkityksestä kestävyydelle on keskusteltu vähän suhteessa muihin ulottuvuuksiin, useimmiten keskittyen globaaliin sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, vaikka myös paikallisen tason kysymykset ovat kestävyiden kannalta relevantteja.

Kestävyyden ekologinen painotus ilmeneekin aineiston selonteoissa siinä, kuinka esimerkiksi polttoaineveroa ja ilmastopolitiikkaa representoidaan aineistossa pitkälti ekologisina kysymyksinä. Siten myös esimerkiksi polttoaineveroa vastaan protestoiva keltaliiviliike representoidaan näitä ekologiseen kestävyyteen tähtääviä politiikkakeinoja vastustavana ryhmänä ja liikkeen osallistuminen tiukempaa ilmastopolitiikkaa vaativaan kansalaisaloitteeseen kuvataankin ristiriitaisena. Kaikkiaan aineistoa pidemmälle tulkitessa ilmenee, että myös sosiaalisen sekä oikeudenmukaisen kestävyyden määritelmät ja tavoitteet osoittautuvat keskeisiksi vaikuttimiksi ekologista kestävyyttä tavoiteltaessa, vaikka niiden välistä merkityssuhdetta ei aineistossa eksplisiittisesti tunnistetakaan. Aineiston perusteella voidaan siis argumentoida, ettei ekologisen kestävyyden politiikkakeinoja ole välttämättä mahdollista viedä sellaisinaan läpi, vaan keskeinen on myös kysymys näiden toimien sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

Vaikka erityisesti ekologiseen kestävyyteen tähtääviä teknologisia ratkaisuja kehitetään, on keskeistä tarkastella myös niiden soveltamisen keinoja esimerkiksi sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta. Keltaliiviliikkeen protesteissa ilmeneekin sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyyden kysymysten keskinäinen kietoutuneisuus. Kuten McKenzie (2004) esittää, ei sosiaaliselle kestävyydelle todella tulisi välttämättä pyrkiä etsimään kaikenkattavaa määritelmää, vaan tarkentaa sen tavoitteita kuhunkin kontekstiin sopiviksi. Ehkä tämä pätee myös muihin kestävyyden ulottuvuuksiin. Kussakin kontekstissa on löydettävissä esimerkiksi alueeseen, luokkaan, etnisyyteen tai sukupuoleen liittyvät erot, jotka ovat vaikuttamassa kestävyyden tavoitteiden toteutumiseen (Agyeman 2008 751 – 756).

Kaikkiaan siis tutkielmani perusteella vaikuttaa, että kestävyyden eri osa-alueiden keskinäisiin suhteisiin tulisi kiinnittää päätöksenteossa tarkemmin huomiota. Vaikka ekologinen kestävyys määrittää inhimillisiä ehtoja, tulisi nähdä myös ekologisten tavoitteiden taakse. Tarkemman analyysin arvoisia voisivat olla myös kestävyyden potentiaaliset vaikutukset demokratiaan. Mikäli tavoitteet ilmenevät yhtäältä pitkällä aikavälillä, mutta päätöksiä ja konkreettisia toimia vaaditaan kuitenkin suhteellisen nopeasti, herää väistämättä kysymys siitä, kuinka demokratia nykyisellään sopeutuu näihin vaatimuksiin ja kuinka toisinaan kestävyys legitimoituu kollektiiviseksi tavoitteeksi. Mikäli kestävyyden ja demokratian yhteensovittaminen vaatii yhä enemmän kansalaisosallistumista, voi olla, että kansalaisten toiminta lisääntyy valtion kestävyyteen

kannustavan poliittisen interventionismin seurauksena. Siten kansalaisten toisinaan kärkkäitäkään vastauksia poliittiseen päätöksentekoon ei tulisi suoraan nimittää demokratianvastaisiksi, vaan pikemminkin vastademokraattiseksi valvonnaksi, joka toimii demokratian jatkeena, ei sitä vastaan.

Yhteenvetona kestävyystransition standardit ovat siis toisistaan riippuvaisia ja toisiinsa vaikuttavia, eikä estävyyteen liittyviä kysymyksiä voidakaan tarkastella yksinomaan vain yhteen alueeseen rajautuvina. Tutkielmassa ilmenneen perusteella voisi siis olettaa myös kestävyiden osa-alueiden tarkastelun verkottuvan ja keskinäisvaikuttavan yhä tiiviimmin tulevaisuudessa. Lisäksi kestävyystransitio jättänee jälkensä myös demokratiaan, edellyttäen siltä ajallisen ja paikallisen mittakaavan muutosta sekä uusien osallistumisen muotojen legitimoitumista.

Lähteet

- Agyeman, J. (2008) *Toward a "just" sustainability*. Journal of Media & Cultural Studies Vol. 22, No. 6, 751–756; DOI: 10.1080/10304310802452487
- Agyeman, J. (2013) *Introducing Just Sustainabilities: Policy, Planning, and Practice*. London: Zed Books Ltd.
- Axelsson, R. & Angelstam, P. & Degerman, E. & Teitelbaum, S. & Andersson, K. & Elbakidze, M. & Drotz, M. K. (2013). *Social and cultural sustainability: criteria, indicators, verifier variables for measurement and maps for visualization to support planning*. *Ambio*, 42(2), 215–228; DOI:10.1007/s13280-012-0376-0
- Caradonna, J. L. (2014) *Sustainability: A History*. Oxford University Press.
- Deriu, M. (2012) *Democracies with a future: Degrowth and the democratic tradition*. *Futures* 44(6); 553–561. DOI: 10.1016/j.futures.2012.03.016
- Dryzek, J. S. (1997) *The Politics of the Earth. Environmental Discourses*. New York: Oxford University Press.
- Heidenreich, F. (2018) *How Will Sustainability Transform Democracy? Reflections on an Important Dimension of Transformation Sciences*. *GAIA - Ecological Perspectives for Science and Society*, Volume 27, Number 4, 357 – 362; DOI:10.14512/gaia.27.4.7
- Heikkurinen, P. (2014) *Johdanto*. Teoksessa Joensuu, K & Järvinen, M. & Sinkko, T. (toim.) MTT RAPORTTI 184: *Biotalousketjujen ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys*. MTT Jokioinen. 7 – 11; <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-595-0>
- Kautto, M. & Metso, L. (2008) *Sosiaalinen kestävyys – uusi poliittinen horisontti?* *Yhteiskuntapolitiikka*, 73:4, 411 – 420; <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117503>
- Kotro & Järvinen (2014) Teoksessa Joensuu, K & Järvinen, M. & Sinkko, T. (toim.) MTT RAPORTTI 184: *Biotalousketjujen ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys*. MTT Jokioinen.25 ; <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-487-595-0>
- Lélé, S. M. (1991) *Sustainable Development: A Critical Review*. *World Development*, 19 (6): 607 – 621; DOI:10.1016/0305-750X(91)90197-P

- Longo, S. B. & Clark, B. & Shriver, T. E. & Clausen, R. (2016) *Sustainability and Environmental Sociology: Putting the Economy in its Place and Moving Toward an Integrative Socio-Ecology*. Sustainability; Basel Vol. 8, 437; DOI:10.3390/su8050437
- McKenzie, S. (2004) *Social Sustainability: Towards Some Definitions*. Hawke Research Institute Working Paper Series No 27. Magill, South Australia.
- McLean, B. L. & Borén, T. (2015) *Barriers to implementing sustainability locally: a case study of policy immobilities*. Local Environment, Vol. 20, No. 12, 1489–1506; doi:10.1080/13549839.2014.909798
- Moldan, B. & Janousková, S. & Hák, T. (2012) *How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets*. Ecological Indicators 17, 4- 13; doi:10.1016/j.ecolind.2011.04.033
- Morone, P. (2018) *Sustainability Transition towards a Biobased Economy: Defining, Measuring and Assessing*. Sustainability 10(8), 2631, 1 – 6; doi:10.3390/su10082631
- Mukherjee, S. & Chakraborty, D. (2013) *Is Environmental Sustainability Influenced by Socioeconomic and Sociopolitical Factors? Cross-Country Empirical Evidence*. Sustainable Development 21(6), 353 – 371; DOI: 10.1002/sd.502
- Neck, R. & Sturm, J-E. (2008) *Sustainability of Public Debt*. Edited by Reinhard Neck and Jan-Egbert Sturm The MIT Press Cambridge, Massachusetts; London, England. 1 – 15.
- Pearce, D.W. & Atkinson, G.D. (1993) *Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability*. Ecological Economics, 8 (2): 103-108; doi:10.1016/0921-8009(93)90039-9
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009) *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pohjola, A. (2014) *Sosiaalisesti kestävä kehitys ja talous*. Teoksessa Särkelä, R. & Siltaniemi, A. & Rouvinen-Wilenius, P. & Parviainen, H. & Ahola, E. (toim.) *Hyvinvointitalous* 98 – 106. Helsinki: SOSTE.
- Stahel, W. (2019) *The Circular Economy - a user's guide*. London: Routledge
- Rosanvallon, P. (2008) *Vastademokratia. Poliittika epäluulon aikakaudella*. (käänt. Tapani Kilpeläinen). Tampere: Vastapaino. Alkuperäisjulkaisu 2006.

Saikkonen, P. & Hannikainen, K. & Kauppinen, T. & Rasinkangas J. & Vaalavuo M. (2018) *Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla* THL: Raportti: 2/2018. Helsinki: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy; <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-084-6>

Shirazi, M. R. & Keivani, R. (2019). *Urban Social Sustainability. Theory, Policy and Practice*. London & New York: Routledge

Valkonen, J. (2016) *Ympäristösosiologia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Wilkinson, R. & Pickett, K. & De Vogli, R. (2010) *Equality, sustainability, and quality of life*. BMJ (Clinical research ed.) Vol. 341, 433 – 454; DOI: 10.1136/bmj.c5816.

Wironen, M. B. & Bartlett, R. V. & Erickson J. D. (2019) *Deliberation and the Promise of a Deeply Democratic Sustainability Transition*. Sustainability 2019, 11, 1023; DOI:10.3390/su11041023

Muut lähteet

Decision 1/CP.21 *Adoption of the Paris Agreement, Report of the COP on its twenty-first session, held in Paris from 30 November to 13 December 2015*, Addendum, FCCC/CP/2015/10/Add.1 (29 January 2016).

Liitteet: Aineisto

Helsingin Sanomat 17.11.2018, ulkomaat: *Ranskalaiset tuskastuivat polttoaineen hintaan: lähes 250 000 "keltaliiviä" tukki teitä – yksi kuoli kuljettajan jouduttua paniikkiin*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005903027.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 18.11.2018, ulkomaat: *Yli 400 loukkaantunutta Ranskan mielenosoituksissa – "Keltaliivit" jatkavat teiden tukkimista sunnuntaina*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005903704.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 28.11.2018, ulkomaat: *Ranska hukassa: Keitä ovat keltaliivit ja mitä he haluavat? Protesteja tukeva Marine Le Pen HS:lle: "Kansa nostaa päänsä"*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005913893.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 1.12.2018, ulkomaat: *Ranskan valtionjohto piti hätäkokouksen Pariisin rajujen mellakoiden takia – Reutersin mukaan hätätilan julistamisesta ei kuitenkaan keskusteltu.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005918136.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 6.12.2018a, ulkomaat: *Aikovatko Ranskan keltaliivit jatkaa riehumistaan?* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005922867.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 6.12.2018b, ulkomaat: *Macron ei ole enää kotikaupunkinsa lemmikki – Amiensissa selviää, miltä ranskalainen köyhyys näyttää ja miksi kansa on nyt kaduilla.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005922858.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 7.12.2018, ulkomaat: *Ranska varautuu väkivaltaiseen viikonloppuun – Pariisin nähtävyyksiä suljetaan, poliisi tuo panssariajoneuvoja kaduille.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005924723.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 8.12.2018, ulkomaat: *Yli sata loukkaantui, poliisi käytti kyynelkaasua ja pidätti 1 700 ihmistä keltaliivien mielenosoituksissa Ranskassa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005925996.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 9.12.2018a, ulkomaat: *The Times: Venäjään kytkeytyvät tilit lietsoivat Ranskan levottomuuksia sosiaalisessa mediassa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005926708.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 9.12.2018b: ulkomaat: *Keltaliivit jättivät jälkeensä palaneita autoja ja rikottuja ikkunoita Pariisissa – Presidentti Macronilta odotetaan ”tärkeää ilmoitusta”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005926836.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 10.12.2018a, ulkomaat: *Macron lupasi minimipalkkaan 100 euron korotuksen, osa keltaliiveistä kutsui presidentin puhetta teeskentelyksi – ”Hän laittaa laastareita kolmannen asteen palovammoihin”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005928079.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 10.12.2018b, ulkomaat: *Keltaliivit uskovat, että he osaisivat johtaa Ranskaa paremmin kuin presidentti – Asiantuntija: Polttoainekriisistä on tullut demokratian kriisi.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005928026.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 15.12.2018, pääkirjoitus: *Kun Ranskakin siirtyi löperöjen budjettien linjalle, EU:n on vaikeampi kovistella Italiaa.* <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005932967.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 20.12.2018, kolumni; mielipide: *Politiikan myrskyjä nousee ilman varoitusta, ja se kertoo siitä, millaiseksi politiikka muuttuu* <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005941023.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 26.12.2018, ulkomaat: *Kansalaiset aikovat haastaa Ranskan valtion oikeuteen ilmastonmuutoksen sallimisesta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005946976.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 2.1.2019, ulkomaat: *Kansa on taas kaduilla, mutta mitä se oikeastaan tahtoo? Kolme kirjeenvaihtajaa pohtii, mistä Eurooppa on tulossa ja mihin se on menossa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005951951.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 7.1.2019, ulkomaat: *Italian populistihallituksen johtokaksikko tölvii Ranskan presidenttiä poikkeuksellisella tavalla – ”Keltaliivit, älkää antako periksi!”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005958299.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 10.1.2019, ulkomaat: *Ministeri: Keltaliivit ovat tuhonneet yli puolet Ranskan peltipoliiseista.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005961634.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 22.1.2019, ulkomaat: *Saksan Merkel ja Ranskan Macron yrittävät kaikin tavoin saada EU:n näyttämään yhtenäiseltä, mutta parivaljakon ystävyys on ollut koetuksella.* <https://www.hs.fi/paivanlehti/22012019/art-2000005973422.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 26.1.2019, ulkomaat: *Huomioliivit saattavat revetä, kun Ranskan keltaliivejä halutaan nyt kaikkialle.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005978577.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 27.1.2019, ulkomaat: *”Punahuivit” marssivat keltaliivien väkivaltaisia protesteja vastaan Pariisissa – ”Lopettakaa väkivalta, näpit irti tasavallastani!”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005980063.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 30.1.2019a, pääkirjoitus: *Ranskassa eliitin vastustaminen saa myötätuntoa, mutta nyt kasvaa myös huoli tasavallan toimintakyvystä.* <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005982065.html> Luettu 25.10.2019.

Helsingin Sanomat 30.1.2019b, ulkomaat: *Eurooppaan syntyi uusi jakolinja, jota kukaan ei kaivannut – Italian populistihallitus otti pysyväksi maalitaulukseen ”ryöstäjä-Ranskan” ja ”hirveän” Macronin.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005982962.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 14.2.2019, ulkomaat: *Poliiseja keltaliivien mielenosoituksessa pahoinpidelleelle nyrkkeilijälle vuoden vankeustuomio.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006000874.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 20.2.2019, pääkirjoitus: *Ranskassa haastaja joutui haastetuksi.* <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006008087.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 16.3.2019, ulkomaat: *Keltaliivit osoittivat mieltään jo 18. kerran, mellakoinnin näkyviä jälkiä siivottiin Pariisissa sunnuntaina.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006037723.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 19.3.2019, ulkomaat: *On yhä vaikeampi ymmärtää, miksi keltaliivit polttivat Michellen lehtikioskin karrelle.* <https://www.hs.fi/paivanlehti/19032019/art-2000006039805.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 20.4.2019, ulkomaat: *Keltaliivit sytyttelivät tulia ja heittelivät poliisia kivillä Pariisissa, yli sata otettiin kiinni.* <https://www.hs.fi/paivanlehti/21042019/art-2000006079346.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 21.4.2019a, *Hyvästi, diesel!* <https://dynamic.hs.fi/2019/automaa/> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 21.4.2019b, ulkomaat: *EU-vaalit eivät ole kansanäänestys maahanmuutosta, vaikka niin väitetään: Arvostettu Eurooppa-tutkija purkaa kolme myyttiä siitä, mikä äänestäjä liikuttaa.* <https://www.hs.fi/paivanlehti/21042019/art-2000006079148.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 30.4.2019, ulkomaat: *Poliisi pelkää Pariisin vappumarssien riistäytyvän taas käsistä, turvallisuusjoukkoja paikalle jopa 7 400.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006089746.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 3.5.2019, pääkirjoitus: *Macron toimii populismia vastaan populismin keinoin.* <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006091302.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 6.5.2019, kotimaa: *Keskiluokalla menee lukujen valossa yhtä hyvin kuin ennenkin, mutta juuri paikallaan polkeminen voi selittää koko Euroopan sekaannusta.* <https://www.hs.fi/paivanlehti/06052019/art-2000006094893.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 12.5.2019, ulkomaat: *Keltaliivien mielenosoitukset näyttävät hiipuvan Ranskassa, lauantaina oli liikkeellä enää 18 000 osallistujaa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006102731.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 7.6.2019, ulkomaat: *Macron aikoo hävittää Ranskan kuuluisan eliittikoulun, jonka armottomasta prässistä valmistuu valtiojohtajia ja suomalaisdiplomaatteja.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006134039.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 21.9.2019, ulkomaat: *Pariisin mielenosoitukset äityivät väkivaltaisiksi, yli 150 otettu kiinni.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006246558.html> Luettu 26.10.2019.

Helsingin Sanomat 27.9.2019, ulkomaat: *Ranskassa sekä yritysten että kotitalouksien verotaakka kevenee, päätöksen taustalla keltaliivien pitkään jatkuneet protestit.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006252443.html> Luettu 26.10.2019.